

# Kohezivna uloga knjižnica u lokalnoj zajednici

---

**Topić, Philip**

**Undergraduate thesis / Završni rad**

**2024**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:103610>

*Rights / Prava:* [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-07-18**



Sveučilište u Zagrebu  
Filozofski fakultet  
University of Zagreb  
Faculty of Humanities  
and Social Sciences

*Repository / Repozitorij:*

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb  
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU  
FILOZOFSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI  
Ak. god. 2023./2024.

Philip Topić

## **Kohezivna uloga knjižnica u lokalnoj zajednici**

Završni rad

Mentorica: Dr. sc. Sonja Špiranec, red. prof.

Zagreb, svibanj 2024.

## **Izjava o akademskoj čestitosti**

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

---

(potpis)



# Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Knjižnice i knjižnična djelatnost.....	2
3. Narodne knjižnice .....	4
4. Knjižnica kao središte zajednice .....	6
4.1. Knjižnica kao treći prostor .....	11
5. Funkcije knjižnice i uloga unutar zajednice.....	12
5.1. Knjižnica kao informacijsko središte .....	13
5.2. Knjižnica kao ekonomsko središte zajednice.....	15
5.3. Knjižnica kao kulturno središte.....	17
6. Pokretne knjižnice i rad u izoliranim zajednicama .....	19
7. Zaključak.....	21
8. Literatura.....	22
9. Popis slika .....	24
Sažetak .....	25
Summary.....	26

# 1. Uvod

Svrha javnih ustanova je pružanje nužnih usluga za zadovoljavanje potreba određene zajednice korisnika. Knjižnice, kao javne ustanove koje svojim obiljem informacija i infrastrukturom privlače korisnike, su u posebnom položaju jer njihov rad podrazumijeva blizak odnos sa zajednicom. Obzirom na široki spektar usluga koje knjižnice nude, knjižnice postaju središta u zajednicama u kojima djeluju. Stoga je tema ovog rada pozitivan utjecaj knjižnica na lokalnu zajednicu u vidu kohezivnosti, odnosno privlačenja zajednice prema knjižnici i izgradnji čvrstih veza sa zajednicom. Rad je tematski podijeljen u pet poglavlja koja razrađuju djelovanje knjižnice kao svojevrsnog središta lokalne zajednice. U prvom poglavlju se izlaže definicija knjižnica i knjižnične dužnosti kako bi se utvrdila osnovna zadaća knjižnica. Drugo poglavlje prelazi na razinu narodnih knjižnica i njihovih ekvivalenata kao tipu knjižnica koji je najbolje povezan sa zajednicom kojoj služi. U trećem poglavlju se opisuje prostor knjižnice kao središta zajednice, pojam društvene kohezije te ideja knjižnica kao trećeg prostora. U četvrtom poglavlju se konkretno definiraju pozitivni utjecaji knjižnica na zajednicu te ističu faktori koji utječu na društvenu koheziju. U petom poglavlju se kontekstualiziraju prethodno navedeni učinci na izoliranim, ruralnim i ranjivim zajednicama te ističu pokretne knjižnice kao sredstvo pružanja usluga u takvim zajednicama.

## 2. Knjižnice i knjižnična djelatnost

Kako bi se točno utvrdio odnos knjižnice i lokalne zajednice, kao i uloga knjižnice unutar lokalne zajednice, potrebno je definirati knjižnice kao tip ustanove te aktivnosti koje spadaju pod knjižničnu djelatnost. Tadić definira knjižnice kao „kulturnu i informacijsku ustanovu koja, slijedeći općeprihvaćene ciljeve društva i načela stručnoga rada, odabire, nabavlja, obrađuje, u fizičkome i obavijesnom smislu sređuje te čuva i daje na korištenje knjižničnu građu, a preko organiziranih službi pruža raznolike usluge aktivnim i potencijalnim korisnicima“ (1994, 13). U pravnom smislu, Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (2019) knjižnicu definira kao pravnu osobu, odnosno ustanovu, koja obavlja knjižničnu djelatnost sukladno odredbama Zakona. U dvije prethodno navedene definicije zajednički je pojam ustanove koja pruža usluge korisnicima, odnosno provodi knjižničnu djelatnost.

Prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, knjižnična djelatnost podrazumijeva „organiziranje i pružanje javnosti kulturnih, informacijskih, obrazovnih i znanstvenih usluga, zasnivajući ih na sustavnom odabiru, prikupljanju, stručnoj obradi, pohranjivanju, zaštiti, posudbi i davanju na korištenje knjižnične građe te slobodnom pristupu izvorima informacija“ (2019). U takvoj definiciji se ističu kulturne, informacijske, obrazovne i znanstvene usluge za javnost, čime je naglašena višestruka uloga knjižnica, te se implicira aktivnost i interakcija knjižničnog osoblja s korisnicima knjižnice. Na taj način se može identificirati određena skupina korisnika, odnosno zajednica, kojoj knjižnica, kao ustanova pruža niz usluga proširenog raspona koji odgovara potrebi korisnika. Dyson (1990) slično opisuje svrhu knjižnične djelatnosti kao pružanje svakom članu javnosti pristup materijalu za informacijske, obrazovne, kulturne ili svrhe zabave. Dok te definicije ističu da knjižnice služe više nego repozitorij knjižnične građe, naglasak se postavlja na knjižnicama, ustanovama i uslugama koje pružaju, a ne korisnicima koji su razlog postojanja tih knjižnica.

Drugačiju perspektivu postavlja Američko knjižničarsko društvo (2019) u svojem dokumentu *Library Bill of Rights*, naglašavajući korisnike i njihove potrebe kao temelj rada knjižnice prema kojem se oblikuju politike upravljanja knjižnicama. Prije svega knjižnice su definirane kao forumi za informacije i ideje te smjernice navedene u dokumentu trebaju biti vodilja za njihov rad.

1. Knjige i druge knjižnične resurse treba osigurati radi interesa, informiranja i prosvjetljenja svih ljudi u zajednici kojoj knjižnica služi. Materijali se ne bi trebali isključivati zbog podrijetla ili svjetonazora onih koji su pridonijeli njihovom

stvaranju.

2. Knjižnice bi trebale osigurati materijale i informacije koji predstavljaju sva gledišta o aktualnim i povijesnim pitanjima. Materijali se ne bi trebali zabranjivati ili uklanjati zbog stranačkog ili ideološkog neodobravanja.

3. Knjižnice bi se trebale suprotstaviti cenzuri u ispunjavanju svoje odgovornosti pružanja informacija i obrazovanja.

4. Knjižnice bi trebale surađivati sa svim osobama i skupinama koje se bave odupiranjem ograničavanju slobode izražavanja i slobodnog pristupa idejama.

5. Pravo osobe na korištenje knjižnice ne smije se uskratiti ili ograničiti zbog nacionalnosti, dobi ili svjetonazora.

6. Knjižnice koje stavljaju izložbene prostore i sobe za sastanke na raspolaganje javnosti kojoj služe trebale bi takve objekte učiniti dostupnima na pravičnoj osnovi, bez obzira na uvjerenja ili pripadnost pojedinaca ili skupina koji traže njihovo korištenje.

7. Svi ljudi, bez obzira na podrijetlo, dob, nacionalnost ili svjetonazore, imaju pravo na privatnost i povjerljivost pri korištenju knjižničkog fonda. Knjižnice bi trebale zagovarati, obrazovati i štiti privatnost ljudi, čuvajući sve podatke o korištenju knjižnice, uključujući osobne podatke.

(Američko knjižničarsko društvo, *Library Bill of Rights*, 2019)

U ovoj definiciji naglasak je na korisnicima, prema čijim potrebama se oblikuju usluge i koordiniraju aktivnosti. U takvom pristupu se javlja implicitna veza između zajednice korisnika i knjižnice.

Dok postoje generalni okviri za definiranje knjižnica i njihovog djelovanja, knjižnice se razlikuju prema svojem fondu knjižnične građe, namjeni te području koje pokrivaju. U Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (2019) knjižnice se kategoriziraju prema, svojoj namjeni i sadržaju fonda na nacionalne, narodne, školske, visokoškolske, znanstvene i specijalne. Iako knjižnice mogu obavljati dužnosti izvan svojeg opsega, poput nacionalne knjižnice koja svojim resursima u vidu fonda, dostupnog osoblja i infrastrukture ima mogućnost zadovoljavanja potrebe zajednice, po pitanju interakcije sa zajednicom, narodne knjižnice su one koje su najpovezanije sa svojom bazom korisnika, stoga su one primjer analize kohezivnosti.



### 3. Narodne knjižnice

Prema manifestu IFLA-e i UNESCO-a, narodna knjižnica je “lokalni prilaz znanju koji osigurava osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinca i društvenih skupina” (IFLA–ine Smjernice za narodne knjižnice, 2011, 15). Ključni izraz u navedenoj definiciji je “lokalni prilaz” jer se njime označava utjecaj na manju korisničku bazu ograničenu lokacijom i iskorak prema zajednici. Narodne knjižnice su, za razliku od prethodno navedenih kategorija knjižnica, definirane zajednicom kojoj služe, stoga se razlikuju načini na koju pružaju usluge, no mogu se definirati kao organizacija “koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti” te “osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice...” (IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice, 2011, 15). Slično, u Standardu za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (2021), narodne knjižnice se definiraju kao “općinske ili gradske i kulturna su i informacijska središta za stanovnike područja na kojemu djeluju, a pojedine narodne knjižnice imaju i funkciju županijske matične knjižnice” Nadalje, narodna knjižnica prema definiciji:

1. osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima pisanog stvaralaštva svim članovima lokalne i/ili regionalne zajednice kojoj je namijenjena
2. pruža knjižnične usluge i osigurava građu na različitim medijima i u virtualnom pristupu kako bi zadovoljila kulturne, obrazovne i informacijske potrebe te potrebe za osobnim razvojem, uključujući razonodu i slobodno vrijeme, kako pojedinca tako i cjelokupne zajednice u kojoj djeluje
3. ima važnu ulogu u poticanju i promicanju čitanja te razvoju i izgradnji demokratskog društva, omogućujući pristup širokom i raznolikom spektru znanja, ideja i mišljenja.

(Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, NN 103/2021)

U obje definicije je važno istaknuti lokalnu prirodu djelovanja knjižnica, aktivnu ulogu zajednice kojoj služi te pojam “informacijskog središta” koji naglašava da se radi o središnjoj točki zajednice. U tome pogledu, knjižnice djelovanjem moraju pozitivno utjecati u vidu pružanja informacija relevantnih za zajednicu, unapređenja obrazovanja unutar zajednice te podržati kulturni život zajednice. Prema članku 4. Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, minimalna razina usluga koju je narodna knjižnica dužna pružiti jest:

- dostupnost korištenja knjižnične građe u slobodnom pristupu
- posudbu knjižnične građe
- informacijsko-referalne usluge
- pristup javno dostupnom knjižničnom katalogu na mreži
- pristup internetu i mrežnim izvorima informacija
- pristup bazama podataka
- korištenje računalne i informacijsko-komunikacijske opreme
- međuknjižničnu posudbu
- obrazovanje korisnika za korištenje knjižnice i knjižničnih usluga
- programe poticanja čitanja i razvoja čitateljske kulture
- programe informacijske i medijske pismenosti
- kulturno-animacijske i edukacijske programe i događanja
- pružanje obavijesti o radu knjižnice i knjižničnim uslugama u analognom i digitalnom obliku putem službenoga mrežnog mjesta knjižnice.

## 4. Knjižnica kao središte zajednice

Shodno prethodno navedenim opisima knjižnice na razini lokalne zajednice, odnosno narodne knjižnice, te opisima njihovih djelatnosti, potrebno je knjižnice kontekstualizirati kao točke okupljanja zajednice, na što izrazi „informativni centar“ i „lokalni prilaz“ ukazuju. Središte zajednice (eng. community hub) je, šire gledano, mjesto koje je središnja točka lokalnih aktivnosti, usluga i sadržaja, dostupno lokalnoj zajednici (Arts Council England, 2017). Središta zajednice moraju odražavati lokalne potrebe zajednice te ključnu društvenu funkciju okupljanja ljudi iz različitih dijelova zajednice stvarajući siguran i neutralan prostor. Nadalje, prema Arts Council England (2017), mogu se identificirati dva modela središta zajednice. Prvi model je model središta zajednice uz podršku javnog sektora, koja podrazumijeva organiziranje i pružanje raznih usluga vođenu lokalnom vlasti ili nekom drugom organizacijom javnog sektora. Drugi model podrazumijeva središte zajednice vođenu organizacijom iz zajednice, koja uživa veliku potporu zajednice. Nužno je napomenuti kako dva navedena modela nisu strogo odvojena, te kako je moguća suradnja lokalne vlasti i neslužbenih organizacija za pružanje usluga zajednici.

U navedenim definicijama središta zajednice je moguće identificirati podudaranja sa definicijom narodne knjižnice u prethodnom poglavlju u tri točke: osnivatelja (lokalna vlast ili zajednica kroz organizaciju), funkcije (okupljanje zajednice i pružanje društvenih ili informativskih usluga) te korisnika (zajednica korisnika). Uloga knjižnica kao središta lokalne zajednice se temelji na sposobnosti privlačenja korisnika na temelju povjerenja i povezanosti sa zajednicom, pružanjem usluga koje su relevantne za potrebe zajednice te integracijom sa ostalim organizacijama, tijelima ili pružateljima usluga. U istraživanju za Arts Council England utvrđeno je pet teza koje opisuju položaj knjižnica kao središta lokalne zajednice:

1. Ideja knjižnica kao središta lokalne zajednice uz druge pružatelje usluga nije nova, ali joj raste popularnost.
2. Knjižnice imaju povoljnu ulogu kao središte lokalne zajednice zbog ustanovljene reputacije unutar zajednice, svojeg doprinosa zajednici i etičnog postupanja.
3. Smještaj knjižnica unutar središta lokalne zajednice ovisi od zajednice do zajednice te je uvjetovan okolnostima te zajednice.
4. Na mjestima gdje su knjižnice dio središta lokalne zajednice postoje znatna korist za knjižnicu i njene partnere na trenutnoj lokaciji.

5. Prelazak na vođenje knjižnice kao središta lokalne zajednice stvara potencijalne probleme u procesu, no koristi u vidu dugoročne održivosti knjižnice su znatno veće od njih.

(Arts Council England, 2017)

Nakon što je utvrđen potencijal knjižnice kao središta lokalne zajednice, potrebno je istaknuti pojam povezanosti, odnosno kohezije, kao mjerilo prema kojem se ocjenjuje uspješnost knjižnice. Društvena kohezija unutar zajednice se može promatrati prema kvaliteti i karakteru odnosa između stanovnika određenog mjesta. U kontekstu knjižnica, potrebno je razmatrati kako knjižnica svojim djelovanjem djeluje unutar zajednice te kako djeluje prema zajednici. Konačni cilj je da knjižnična djelatnost unapređuje razne aspekte života zajednice kroz adekvatan pristup i relevantne usluge te uzajamno uživa povjerenje svoje zajednice. Harris i Dudley (2005) identificiraju četiri značajke javnih knjižnica koje utječu na njihovu vidljivost u javnom prostoru, kao i doprinos koheziji unutar zajednice:

1. Knjižnica kao resurs.
2. Knjižničari kao stručnost.
3. Knjižnica kao mjesto.
4. Knjižnica kao simbol.

Prva značajka podrazumijeva da knjižnica svojim fondom i uslugama pruža bogatstvo resursa koje korisnici mogu koristiti za istraživanje, učenje, promicanje ideja i unapređenje. Druga značajka isiče knjižnično osoblje i njihov set vještina za pronalaženje i rukovanje informacijama, kao i stručnost u korištenju komunikacijskih sustava kojima se pristupa izvorima informacija te razmijenjuju znanja i iskustva. Treća stavka se odnosi na materijalnost knjižnice tj. na dostupnost knjižnice kao zgrade koja je pristupačna zajednici te služi kao siguran prostor za formalnu i neformalnu interakciju među korisnicima. Četvrta stavka ističe kako je knjižnica javno dobro, čime povezuje pojedinca sa društvom, stoga knjižnica prezentacijom mora osnažiti ideju kohezije

Kako bi se knjižnice mogle prilagoditi potrebama zajednice, nužno je provođenje povremenih evaluacija trenutačnog stanja. Svrha tih evaluacija je utvrditi zadovoljstvo korisnika, identificirati potrebe zajednice kako bi se pružile relevantne usluge te izgradnja povjerenja. Takve evaluacije se temelje na komunikaciji institucije i zajednice u vidu upitnika, anketa ili prikupljanjem korisničkih prijedloga.

## Sample Pre-Built Survey

This sample survey was created using some of the outcomes and questions mentioned in this guide. The recommended outcomes (above) is designed for you to **choose** the **outcomes** and **questions** that you identify as being important to your goals. This [link](#) takes you to a sample survey created in Microsoft Forms, so that you can see what it might look like to respondents. If you choose to use the sample survey, don't forget to create a separate version for your project, on whatever platform you choose. This is the pre-built survey:

1. How much do you **agree or disagree** with the following statement?  
I have learned new things about the people in my community after coming to this library/library event.
  - a. Strongly Agree
  - b. Agree
  - c. Undecided
  - d. Disagree
  - e. Strongly Disagree
  
2. How much do you **agree or disagree** with the following statement?  
If there was a problem I couldn't solve, it would help to get the perspective of someone who is different from me at this library.
  - a. Strongly Agree
  - b. Agree
  - c. Undecided
  - d. Disagree
  - e. Strongly Disagree
  
3. How much do you **agree or disagree** with the following statement?  
I would like to stay in touch with some of the people I have met at this library/library event.
  - a. Strongly Agree
  - b. Agree
  - c. Undecided
  - d. Disagree
  - e. Strongly Disagree
  
4. How much do you **agree or disagree** with the following statement?  
At this library/library event, I feel like I can be myself.
  - a. Strongly Agree
  - b. Agree
  - c. Undecided
  - d. Disagree
  - e. Strongly Disagree
  
5. How much do you **agree or disagree** with the following statement?

Slika 1. Predložak ankete [IREX]



I am welcomed and included at this library.

- a. Strongly Agree
- b. Agree
- c. Undecided
- d. Disagree
- e. Strongly Disagree

6. How much do you **agree or disagree** with the following statement?

At this library/library event, I have connected with more people from different backgrounds than I usually do in my everyday life.

- a. Strongly Agree
- b. Agree
- c. Undecided
- d. Disagree
- e. Strongly Disagree

7. What is your zip code (*optional*)

8. Which of the following best describes you? Select all that apply (*optional*)

- Asian
- Black/African American
- Latino/Hispanic
- Native American
- Native Hawaiian or Pacific Islander
- White/Caucasian
- Biracial
- Multi-Racial
- Prefer not to answer

## Slika 2. Predložak ankete [IREX]

Na slikama 1. i 2. prikazan je predložak ankete projekta IREX na platformi WebJunction, partnerskog programa OCLC-a (Online Computer Library Center). Anketa služi kao alat za evaluaciju utjecaja knjižničnih programa i usluga na društvenu koheziju (eng. Library Social Cohesion Impact Measure). Prema pitanjima se ocjenjuju prihvaćenost i zadovoljstvo korisnika sa trenutačnim uslugama, kapacitetima, osobljem i prostorom knjižnice, kao i razinom komunikacije te međuljudskim odnosima. Anketa kao alat pomaže knjižnicama da usklade svoje aktivnosti potrebama zajednice, ali i pomaže pri izgradnji povjerenja sa

zajednicom, čiji pripadnici osjećaju da je njihov stav i doprinos bitan, što posljedično dovodi do višeg stupnja suradnje. Na taj način, knjižnica postaje izravni sudionik u dvosmjernom komunikacijskom lancu sa zajednicom. U priručniku za anketu (koja se može oblikovati pitanjima, formatom i platformom prema potrebi knjižnice) su predložene kategorije pitanja koje odgovaraju ciljevima knjižnične djelatnosti:

- osjećaj pripadnosti u knjižnici
- izloženost različitosti
- učenje o drugima
- izgradnja međuljudskih odnosa
- suradnja
- komunikacija
- dijeljenje iskustva
- zastupljenost u knjižničnoj građi.

(WebJunction, 2023)

Osjećaj pripadnosti je ključan za izgradnju kohezije između grupa ljudi, posebno unutar zajednice. Različitosti unutar skupina su neizbježne, uzimajući u obzir osobna uvjerenja, političko ili vjersko opredjeljenje ili nacionalnu pripadnost te ovisno o pristupu tim različitostima, tako utjecaj knjižnice može biti pozitivan ili negativan na društvenu koheziju. Jedan od načina na koji knjižnice mogu pozitivno utjecati na društvenu koheziju je stvaranjem sigurnog prostora za izloženost različitostima, čime se potiče komunikacija unutar zajednice. Slično, još jedan način na koji knjižnice mogu utjecati na koheziju unutar zajednice je stvaranje prilika za učenje o pripadnicima zajednice, posebno pojedincima ili skupinama koje su drugačije, kao i stvaranje prilika za izgradnju međuljudskih odnosa između pojedinaca ili skupina u zajednici. Suradnja je jedna od temeljnih principa na kojem knjižnice funkcioniraju, bila ona sa drugim ustanovama, vlasti ili zajednicom, stoga su knjižnice u posebnom položaju da budu aktivni sudionici i pružatelji prilika za suradnju. Kao komunikacijska ustanova, knjižnice su odličan prostor za poticanje komunikacije unutar zajednice, posebno među posjetiteljima knjižnice koji ne bi stupili u interakciju izvan prostora knjižnice. Komunikacija unutar zajednice je indikator dobrog rada knjižnice te služi kao oblik komunikacije sa knjižnicom. Dijeljenje iskustva se može smatrati dijelom komunikacije, no bitno je posebno istaknuti jer veća voljnost za dijeljenjem iskustva ukazuje na visok stupanj kohezije unutar zajednice. Zastupljenost u knjižničnoj građi je povezana sa osjećajem pripadnosti unutar

zajednice. Knjižnice moraju svoj fond, usluge ili programe prilagoditi potrebama zajednice čiji će pripadnici imati veću potrebu sudjelovati i stupiti u komunikaciju sa knjižnicom ako su njihovi ključni interesi zastupljeni unutar knjižničkog prostora.

#### **4.1. Knjižnica kao treći prostor**

Prostor knjižnice je siguran i neutralan prostor otvoren za sve grupe korisnika. Knjižnice istodobno ima funkciju javnog prostora i mjesta okupljanja, posebno u zajednicama u kojima nema mnogo mjesta interakcije, tako da se koristi i naziv „dnevna soba zajednice“ za opisivanje prostora knjižnice (IFLA–ine Smjernice za narodne knjižnice, 2011). Za rad knjižnica, posebno narodnih knjižnica, je ključan pojam „treći prostor“ koji se nalazi izvan doma ili obiteljskog prostora tj. prvi prostor i radnog ili školskog prostora tj. drugi prostor (Waters, 2023). Nadalje, on objašnjava kako knjižnice mogu zauzeti granični prostor između kuće i posla ili, za učenike, kuće i škole, i stvoriti treći prostor te kako je pozicija knjižničara jedinstvena po tome što mogu biti treće osobe (jer nisu unutar kućnih ni školskih grupa), stoga knjižničari imaju bolje šanse za povezivanje sa studentima kroz komunikaciju s drugima. On smatra da zbog svoje pozicije kao treće osobe, studenti (korisnici) bi se mogli osjećati ugodnije dijeleći svoje poteškoće i uspjehe koji mogu pomoći knjižničarima da pronađu načine za izgradnju knjižničkog prostora koji uključuju inovativno razmišljanje o tome što bi knjižnica i posao knjižničara trebali biti. Za njega je riječ je o stvaranju kulture zajednice koja odražava vrijednosti i identitete svih učenika, odnosno da ti prostori postaju vrijedni na temelju onoga što ta kultura smatra važnim, a prostorom se onda upravlja prema tim vrijednostima.

Iako Waters u svojem primjeru koristi studente kao grupu korisnika i akademske knjižnice kao ustanovu, isti principi se prenose na narodne knjižnice i lokalnu zajednicu. Samim djelovanjem knjižnica u skladu sa knjižničnim dužnostima, misleći na pružanje kulturnih, informacijskih, obrazovnih i znanstvenih usluga korisnicima, knjižnica facilitira neformalne veze među članovima zajednice. No, knjižnice se neprestano trebaju mijenjati i prilagođavati potrebama korisnika kako bi ostale relevantne za svoju zajednicu. Osim što nastavljaju služiti svojim tradicionalnim ulogama, knjižnice djeluju i kao vrsta rekreacije. Ljudi će se zadržati u knjižnicama i stoga traže pogodnosti koje duži ostanak zahtijeva. Rekreacija i informacija se međusobno ne isključuju, a posjetitelji odabiru niz aktivnosti dok su u knjižnici. Knjižnički prostori postaju fleksibilniji i prilagodljiviji, broj i vrste namjena koji nude se povećavaju, pa privlače više i brojnije skupine korisnika.



## 5. Funkcije knjižnice i uloga unutar zajednice

Knjižnice svojom djelatnošću služe kao pristupne točke zajednice, nudeći sadržaj i nužne usluge, zato je potrebno promatrati njihov utjecaj na lokalnu zajednicu u vidu funkcija koje obavljaju tj. usluga koje nude ili osiguravaju u koordinaciji sa institucijama, organizacijama ili zajednicom.

Ove se funkcije mogu općenito kategorizirati u sljedeća područja:

1. **Obrazovanje:** Knjižnica podržava formalno i neformalno obrazovanje, pruža mogućnosti za cjeloživotno obrazovanje te pomaže u samorazvoju u različitim fazama obrazovanja.
2. **Širenje informacija:** Knjižnice pružaju aktualne i točne informacije namijenjenim korisnicima u skladu s predmetom njihova interesa i djeluju kao informacijski centri ili referalni centri za specifične izvore informacija poput informacija o zapošljavanju, socijalnim programima i javnim uslugama.
3. **Promicanje kulture:** Knjižnice djeluju kao kulturni centri i promiču sudjelovanje i poštovanje različitih umjetnosti, pomaže proširiti naše razmišljanje i razviti kreativne sposobnosti čitanjem i razmišljanjem. Također pomaže u kulturnom uzdizanju organiziranjem stručnih usluga poput predavanja, seminara, izložbi knjiga.
4. **Rekreacija:** Knjižnice pomažu u pravilnom iskorištavanju slobodnog vremena osiguravajući knjige, časopise, novine itd. Audio-vizualna građa također se čuva u knjižnici za korištenje.
5. **Očuvanje znanja:** Knjižnice čuvaju stare i rijetke dokumenata i na taj način čuvaju baštinu za buduće naraštaje te pohranjuju književna djela u različitim formatima što pomaže istraživačima u obavljanju posla.

(Rajat, 2017)

Unutar tih funkcija je moguće identificirati ključne točke utjecaja pozitivnog djelovanja na lokalnu zajednicu, odnosno načine na koje knjižnica kroz usluge i programe unapređuje život zajednice, što zauzvrat privlači zajednicu prema knjižnici kao objedinjenom centru za zadovoljavanje njihovih potreba.

## 5.1. Knjižnica kao informacijsko središte

Jedna od glavnih funkcija knjižnice je pohrana i zaštita knjižničnog fonda te osiguravanje slobodnog pristupa informacijama. Kao što Stipanov (2011) ističe, komuniciranje je nužna pretpostavka funkcionalnog života u zajednici, stoga knjižnice preuzimaju ulogu komunikacijskog središta zajednice kao jedinstvena komunikacijska agencija kojoj je cilj skupljanje, čuvanje i omogućivanje pristupa izvorima znanja i informacija. Nadalje, opisuje djelovanje knjižnice kao komunikacijske agencije sa tri odrednice: sadržaj komuniciranja, sredstvo komuniciranja i primatelje komuniciranja. Sadržaj komuniciranja se odnosi na informacije pohranjene u knjižničnom fondu, dok su sredstva komuniciranja svi načini kojima se osigurava uporaba izvora informacije, poput čuvanja, obrade i dostupnosti građe. Dužnost je knjižnice da se neprestavno prilagođava društvenim i informacijskim potrebama korisnika u vidu sadržaja građe i sredstvima održavanja i prikaza informacija. U takvom sustavu, prioritet je da korisnici što učinkovitije pristupe željenom sadržaju. Prilagođavanje zajednici korisnika opisuju Kinnel i Kerslake (1998) kroz definiciju javne knjižnice kao ustanove koja mora uvažavati informacijska prava građana u informacijskom društvu. Prema njima ova prilagodba dio je procesa koji pridonosi pozivu na obranu javnog interesa u informacijskom društvu, čiji je vitalni dio uloga koju narodne knjižnice mogu imati u širenju pristupa informacijskom društvu i korištenju informacijskog društva za njegovanje potencijala za uključivo društvo.

Slična ideja je prisutna u finskom Zakonu o knjižnicama. Cilj knjižničnih aktivnosti u finskom Zakonu proširen je na uključuju razvoj virtualnih i interaktivnih mrežnih usluga i njihovih obrazovnih i kulturnih sadržaja, kao dio građanskog informacijskog društva sa naglaskom na dostupnosti i kvaliteti sadržaja, a cilj narodne knjižnice je osigurati stanovništvu jednaku priliku za pristup građi snimljenoj na sve načine, za osobno usavršavanje, za književne i kulturne svrhe, za kontinuirani razvoj znanja, osobnih vještina i građanskih vještina i za cjeloživotno učenje. Na ovaj kompaktan način, finski Zakon o knjižnicama proširuje ulogu narodnih knjižnica kako bi uključio izazove i zahtjeve digitaliziranog doba (Aabø, 2005). U tome zakonu se ističu tri perspektive, one građana, knjižnica i zajednica. Za građane je bitno temeljno, demokratsko pravo na pristup informacijama, bez obzira na oblik medija, te mogućnosti za osobne i građanski razvoj. Knjižnice pak pokazuju svoju ulogu i zadaće u osiguranju prava građana; a za zajednicu je ključan razvoj građanskog informacijskog društva. Iz svrhe opisane u zakonu, knjižnice definiraju i specificiraju ovu ulogu te u svrhe izvršavanja svoje dužnosti, razvijaju različite usluge i aktivnosti. Upravo je karakteristika narodnih

knjižnica da pružaju vrlo širok spektar usluga i aktivnosti, usmjerenih prema raznolikoj javnosti i različitim skupinama stanovništva, ključna za izvršavanje svoje zadaće.

Drugi važan utjecaj koji je usko vezan sa pristupom informacija jest obrazovni utjecaj knjižnica na zajednicu. Knjižnice služe kao posrednici za svrhe obrazovanja, informiranja i osobnog razvoja svojim fondom, vještinama knjižničnog osoblja te informacijskom infrastruktururom. Promicanje čitanja i podizanje stupnja pismenosti u zajednici je ključ za stvaranje aktivne zajednice i izravno utječe na zadovoljstvo unutar zajednice. Pismenost je neophodni preduvjet za obrazovanje, stoga knjižnice djelovanjem uvelike podupiru sustav obrazovanja., posebno u ruralnim zajednicama gdje pristup knjigama i infrastrukturi potrebnoj za formalno obrazovanje nije lako dostupan. Informacijska pismenost je također važna u svrhe osposobljavanja pojedinaca u informacijskom društvu sa neprestano rastućim informacijskim potrebama i razvojem tehnologije. U tim naporima, knjižnice moraju raditi sa zajednicom i drugim ustanovama za korist zajednice. Načini na koji knjižnice mogu iskoristiti svoj položaj kao informacijsko i obrazovno središte zajednice su kroz:

- Promicanje čitanja.
- Osiguravanje odgovarajuće građe za osobe na niskoj razini pismenosti.
- Suradnjom s ostalim insitucijama u zajednici uključenima u borbi protiv nepismenosti.
- Sudjelovanjem u akcijama suzbijanja nepismenosti i razvijanja numeričkih sposobnosti.
- Organiziranjem raznih događanja radi promicanja zanimanja za čitanje, književnost i medijsku kulturu.
- Promicanjem i osiguravanjem edukacije za korištenje računalne tehnologije.
- Promicanjem svijesti o novostima na medijskom tržištu.
- Pomaganjem korisnicima u traženju potrebnih informacija u odgovarajućem obliku.
- Suradnji s nastavnicima, roditeljima i drugim osobama koje pomažu doseljenicima u stjecanju neophodnih vještina koje će im pomoći da organiziraju život u novim okolnostima.

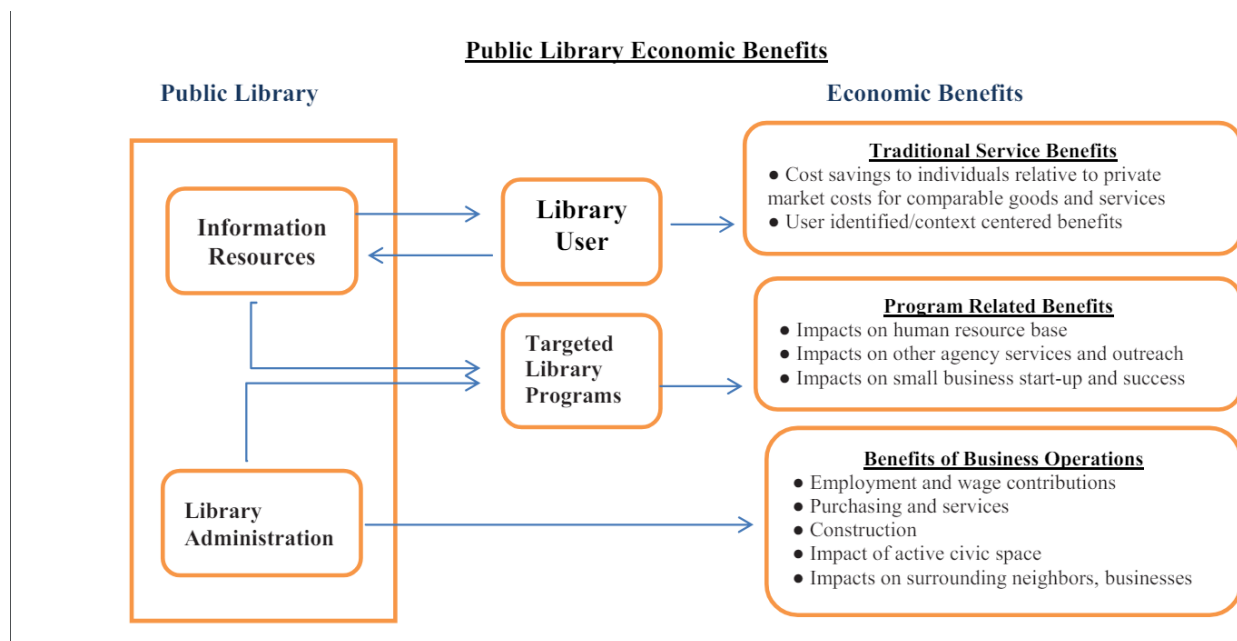
(IFLA–ine Smjernice za narodne knjižnice, 2011)

Diljem svijeta knjižnice su posvećene pružanju slobodnog i ravnopravnog pristupa informacijama za sve, bilo u pisanom, elektroničkom ili audiovizualnom obliku te imaju ključnu ulogu u razvoju i promicanju pismenosti nudeći relevantan i atraktivan materijal za čitanje za sve uzraste i sve razine pismenosti te nudeći tečajevе pismenosti za odrasle i obitelji.

Istovremeno, knjižnice pomažu u pronalaženju, korištenju i tumačenju odgovarajućih informacija koje otvaraju mogućnosti za cjeloživotno učenje, poboljšanje pismenosti, informirano građanstvo, rekreaciju, kreativnost, individualno istraživanje, kritičko razmišljanje i osobno zadovoljstvo. Narodne knjižnice imaju ključnu u pomaganju premošćivanja informacijskog jaza pružanjem besplatnog pristupa informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, posebice internetu. Oni su uključivi jer grade mostove između pojedinaca na lokalnoj razini i globalne razine znanja. Čak i u razvijenim zemljama pristup suvremenoj informacijskoj tehnologiji je jedna od najprivlačnijih knjižničnih usluga (Krolak, 2005).

## **5.2. Knjižnica kao ekonomsko središte zajednice**

Djelovanje knjižnice kao informacijsko i obrazovno središte zajednice također pozitivno ekonomski utječe na lokalnu zajednicu. Prema Devabalaganu i Kumaru (2023), knjižnice izravno djeluju na ekonomsku situaciju u lokalnoj zajednici na četiri načina. Prvi se odnosi na knjižničnu djelatnost i pružanje usluga, gdje javni pristup uslugama dobivanja informacije ili pristupa tehnologiji izravno utječe na ekonomsku dobrobit korisnika koji nisu prisiljeni plaćati za usluge po tržišnim cijenama. Sljedeći način se odnosi na izravne prednosti rada knjižnica. Narodne su knjižnice velike organizacije, osobito u gradskim sredinama, stoga lokalnom gospodarstvu pružaju značajne poslovne koristi koje uključuju zapošljavanje knjižničnog osoblja, kupnju zaliha i materijala za rad knjižnice, ugovaranje usluga, radna mjesta uključena u samu izgradnju knjižnica, pa čak i utjecaj na lokalno poslovanje koje je rezultat povećanog prometa u blizini knjižnice. Treći način na koji knjižnice utječu na ekonomsko stanje zajednice se odnosi na programsko djelovanje unutar zajednice. Narodne knjižnice pridonose značajnim koristima na razini zajednice, osobito u vezi s programskim uslugama. Knjižnični resursi i programi pridonose kapacitetima zajednice kroz lokalne strategije koje nastoje ojačati ljudski kapital zajednice, smanjuju troškove usluga komplementarnim lokalnim ustanovama i proširuju doseg lokalnih partnerskih organizacija unutar zajednice. Četvrti način na koji knjižnice utječu na ekonomsko stanje zajednice je kroz osnaživanje manjih i srednjih poduzeća kroz pristup informacijama, radionicama i programima stručnog osposobljavanja.



Slika 3. Ekonomski utjecaj na zajednicu [Devabalagan i Kumar]

Važno je napomenuti da su njihova zapažanja temeljena na radu knjižnica u Indiji, koja kao zemlja u razvoju, ima velike koristi od provođenja programa obrazovanja, slobodnog i besplatnog pristupa informacijama i informacijskoj infrastrukturi, stoga je nužno voditi računa o mogućnostima koje knjižnica pruža u takvim zajednicama. Slična zapažanja ističu u članku „How Modern Libraries Boost Local Economy“ o ekonomskom utjecaju knjižnica na lokalnu zajednicu u Sjedinjenim Američkim Državama (Library Systems & Services, 2022). Oni navode četiri aspekta u kojima se vidi snažan ekonomski utjecaj knjižnica na lokalnu zajednicu.

Kao prvi navode poslovni razvoj, ističući kako američka mala poduzeća stvaraju najviše radnih mjesta (1,5 milijuna radnih mjesta godišnje i 64% novih radnih mjesta), stoga pristup informacijama o poslovnom planiranju, financiranju, istraživanju tržišta i poslovnim operacijama čini knjižnice idealnim za novopečene poduzetnike koji traže prostor za istraživanje, umrežavanje, korištenje tehnologije i održavanje sastanaka, odnosno prostor i infrastrukturu. Na to nadovezuju razvoj radne snage. Obzirom, da zahtjevi za radnim vještinama se brzo mijenjaju i usavršavanje radne snage je ključno. U neprestano mijenjanjućem tržištu gdje tehnologija i automatizacija zahtijevaju nove vještine, knjižnice igraju važnu ulogu. Tehnologija u knjižnicama može biti transformacijska, omogućavajući pristup skupim alatima, obuci, vještinama te infrastrukturi koje inače ne bi bile dostupne. Sljedeće navode povrat ulaganja kao prednost za lokalnu zajednicu. Knjižnice koje su tipično neprofitne organizacije mogu generirati prihod za zajednicu kroz pametno poslovanje. Oni

navode kako su u Teksasu javne knjižnice u 2015. osigurale 2,628 milijardi dolara koristi i koštale 566 milijuna dolara, što znači povrat ulaganja od 4,64 dolara po dolaru. Mnoge knjižnice također mogu ostvariti prihod iznajmljivanjem svojeg prostora kafićima, suvenirnicama i lokalnim trgovcima rukotvorinama. Važno je napomenuti kako je Library System & Services privatna tvrtka koja se bavi upravljanjem narodnih i lokalnih knjižnica kao vanjski suradnik, stoga je njihov fokus usmjereniji na dugoročnu profitabilnost knjižnica kao ustanova, više nego na samu zajednicu (Library System & Services, 2023). Posljednji utjecaj koji navode je blizina knjižnice unutar zajednice i povećani profit. Objašnjavaju kako ostali pružatelji usluga, mala poduzeća i optri prijavljuju veće prihode u blizini svojih knjižnica zbog povećanog prometa.

Knjižnice mogu i šire utjecati od svoje neposredne zajednice. Scott (2011) objašnjava kako se zbog utjecaja knjižnica kao središta koje okupljaju značajan broj ljudi potiče izgradnja i razvoj. Graditelji i planeri vide knjižnice kao izvrstan način privlačenja ljudi u novorazvijena područja gdje se mogu zadovoljiti sve njihove potrebe za uslugama.. Posljedično, knjižnice izgrađene planski zajedno s drugim razvojnim projektima služe privlačenju ljudi u to područje. Razmišljanje je da ako su ljudi već tamo, vjerojatno će ostati i koristiti neke druge usluge. Stoga knjižnica ima ulogu u podržavanju ekonomske vitalnosti lokalnih središta gradova i sela, djelujući kao svojevrsan magnet koji potiče ljude da koriste lokalne trgovine i usluge, umjesto da nastave dalje.

### **5.3. Knjižnica kao kulturno središte**

Knjižnice osnažuju zajednice u kojima djeluju, prvenstveno kroz potrebe svoje zajednice. Obzirom da se njihov rad temelji i prilagođava potrebama, željama i specifičnostima te zajednice, knjižnice odražavaju identitet zajednice. Jedan način na koji knjižnice to rade je kroz svoj fond. Glavna zadaća svake knjižnice jest pružiti korisnicima pristup knjižničnome fondu, no ono što je bitno istaknuti jest da knjižnični fond zapravo predstavlja kulturu određene zajednice, pogotovo ako se radi o knjižničnom fondu nacionalnoga karaktera, odnosno fondu koji potječe iz znanosti ili književnosti određenoga naroda. Na primjeru izbjeglica Rohindža u Bangladešu, u pripremama za postavljanje knjižnice za lokalnu zajednicu, jedan od zahtjeva je bio stvaranje zbirke tradicionalnih priča Rohindža s dvostrukim ciljem; očuvanja povijest i baštinu populacije Rohindža i dijeljenja njihove kulturu s raseljenom mlađom generacijom (Lachal i Peich, 2019). Knjižnice moraju živjeti u kulturi zajednice, što podrazumijeva

sakupljanje, čuvanje i promidžbu lokalne kulture kroz zavičajne zbirke, izložbe, objavljivanje djela vezanih uz lokalnu zajednicu i isticanjem tema iz lokalne zajednice (IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice, 2011). U tome smislu, knjižnice odražavaju srž te zajednice, ključne su za njihov način života, pa ih u takvom svijetlu treba gledati kao kulturno dobro te zajednice.

## 6. Pokretne knjižnice i rad u izoliranim zajednicama

Svi prethodno navedeni utjecaji su posebno izraženi kada se radi o manjim, ruralnim, manjinskim ili na neki drugi način izoliranim zajednicama. U takvim zajednicama zbog manjka interesa vanjskih skupina i sredstva za održavanje, drugačije metode su potrebne za uspostavljanje knjižnica. Jedan od načina za zadovoljavanjem potreba takvih zajednica su pokretne knjižnice koje pružaju nužne usluge izvan okvira tradicionalnih knjižnica. Prednostima ovog sustava su intenzivno korištenje knjižničnog fonda i lakoća obnavljanja; mogućnost fleksibilnog rasporeda kao odgovor na promjene u potražnji korisnika; i značajan stupanj infrastrukturne fleksibilnosti, posebno ako vozni park uključuje vozila različitih veličina. Također, postoji i povećana vidljivost unutar zajednica obzirom da vozilo privlači pozornost prolaznika (Dyson, 1990).

Pokretne knjižnice grade zajednice i pružaju prostor gdje se zajednice mogu okupiti kako bi se društveno uključile i pristupile izvorima kojih inače nema u njihovoj zajednici. Mogu ciljati određene dobne skupine, djecu i mlade ili odrasle i starije osobe. Pokretne knjižnice mogu usmjeriti svoje resurse određenim populacijama i dobnim skupinama kako bi im bolje služile i povećale sudjelovanje korisnika i onih koji ne čitaju. Pokretne su knjižnice su nastavak temeljnih principa knjižnične djelatnosti u zajednici, odnosno one pomažu u rušenju barijera i prepreka i dopiru do stanovništva koje inače nema pristup resursima, infrastrukturi, tehnologiji ili internetu. Zbog toga su pokretne knjižnice uvijek korisna metoda koju knjižnice mogu koristiti i njome sudjelovati u odvojenim zajednicama (Ferreira, 2022).

Ovakvim djelovanjem, knjižnice mogu djelovati kao društvene institucije, podižući razinu društvene kohezije i povjerenja unutar zajednice. Pokretne knjižnice mogu prenjeti informacije i resurse na mjesta gdje ih je teško dobiti na bilo koji drugi način. One mogu biti vanjski ili prošireni mobilni ogranak već postojeće knjižnice. Snaga pokretnih knjižnica jest sposobnost utjecanja na način na koji društvo zamišlja knjižnice, od statičnog objekta do kojeg korisnici trebaju doći za uslugu do usluge koja dolazi do njih (Ferreira, 2022). Pokretne knjižnice potiču revaluaciju dosadašnjih modela za pružanja adekvatne, relevantne i učinkovite usluge za svoju zajednicu sa naglaskom na jednakim pristupom.

Služenjem zajednici, knjižnice imaju društvenu odgovornost svojim pristupom premostiti društvene, političke, ekonomske, nacionalne, vjerske ili druge barijere i uložiti napore za povezivanje manjih zajednica sa širom sredinom. Sudjelovanje je ključ društvene kohezije koji se temelji na ideji zajedništva. Prema Aabø (2005) doživljavanje zajednice kao takve pak ovisi



o stupnju zajedničkog identiteta, odnosno o postojanju nečega zajedničkog. Lachal i Peich (2022) objašnjavaju kako iako je njihov pristup pobudio interes unutar zajednice i sudjelovao u izgradnji snažnog osjećaja povjerenja između zajednice, konzultacije sa zajednicom su otkrile određene izazove. Prvi je reprezentativnost, budući da nije bilo moguće uključiti cijelu zajednicu od preko 900.000 ljudi u definiranje njihovih potreba, bilo je potrebno izraditi uzorka korisnika kako bi se osigurala odgovarajuću zastupljenost cjelokupne populacije. No, objašnjava da većinu puta sudionici stoga nisu najugroženiji pojedinci u zajednici, već oni koji se osjećaju najlakše u takvim situacijama, ili oni s kojima su lokalni partneri i međunarodne nevladine organizacije u prethodnim prilikama stupili u kontakt. Navodi kako su žene su često podzastupljene, iako su osigurali da ima isto toliko grupa sa ženama nego grupa sa muškarcima. Drugi izazov su pristranost i vanjski utjecaj; većinu puta voditelj takvih fokusnih grupa je član osoblja organizacije koja provodi program na terenu ili član osoblja pridružene organizacije koji je poziciji moći koja može utjecati na sudionike. U takvom slučaju voditelji moraju biti članovi lokalne zajednice, kako bi se izbjegla pristranost i osigurao glas zajednice. Treći izazov su jezične i društvene barijere; nepostojanje zajedničkog govornog jezika i stoga potreba za oslanjanjem na prevoditelja, kao i činjenica da voditelj možda nema isto kulturnu pozadinu može utjecati na prikupljanje povratnih informacija od zajednica. Jedan od načina za prevladavanje ovog izazova sastoji se u korištenju tehnika temeljenih na slikama, crtežima i jednostavnom rječniku. Ove metode promiču samoizražavanje i kreativnost te potiču sudionike da dođu dalje od standardiziranih i očekivanih odgovora, ponekad nesvjesno sugeriranih od strane voditelja, u načinu na koji se postavljaju pitanja ili traže odgovori.

## 7. Zaključak

Knjižnice su neophodne javne ustanove čija je društvena uloga središta zajednice korisnika često zanemarena u javnim raspravama. Za manje zajednice koje nemaju sredstva i infrastrukturu, knjižnice su društveno srce te zajednice. Od prostora knjižnice do knjižničkog osoblja, svaki aspekt knjižničkog rada treba biti usmjeren prema zajednici i u duhu knjižnične dužnosti. Iako se na lokalnoj razini knjižnice mogu razlikovati prema raspoloživom prostoru, knjižničnom fondu, broju korisnika i rasponu usluga, temeljno svim knjižnicama je pružanje adekvatnih usluga i slušanje potreba zajednice. U takvom pristupu se podrazumijeva dvosmjerna komunikacija zajednice i ustanove, gdje se prema aktualnim potrebama zajednice svaki vid rada knjižnice evaluira za bolju učinkovitost i zadovoljstvo korisnika.

Iako svojim osnovnim uslugama knjižnice privlače određen broj korisnika, njihov pravi utjecaj na zajednicu je mnogo širi. Sa informacijskog i obrazovnog stajališta knjižnice osnažuju postojeće ustanove u zajednici i rade u sinergiji s njima, pomažu premostiti tehnološki i informacijski jaz između mlađe i starije generacije i pomažu pri osobnom razvoju. Ekonomski, knjižnice stvaraju radna mjesta, u suradnji s drugim ustanovama ili u sklopu programa osposobljavaju ljude za rad na bolje plaćenim radnim mjestima, neizravno podržavaju manja poduzeća kroz povećani broj prolaznika te su dobar pokazatelj napredovanja zajednice u kontekstu gospodarskog razvoja lokalnog područja. Društveni utjecaj knjižnice je onaj koji je najvažniji za život zajednice, iako ga je najteže precizno izmjeriti. Knjižnice su siguran i prijateljski nastrojen prostor koji obogaćuje kulturni život zajednice, promiče društvenu koheziju i održava identitet zajednice. Istodobno je i prostor za izražavanje stavova, razmišljanje i interakciju o kojima se ne razmišlja u svakodnevnom životu. Unutar četiri zida knjižnice, postoji prostor za svakoga, na čemu se upravo temelji svrha postojanja knjižnice kao živog dijela zajednice, bez dijeljenja različitih iskustva i mišljenja, zajednica stagnira, a time knjižnica gubi svoju vrijednost u zajednici. Knjižnice moraju na nenametljiv i prirodan način biti ono što zajednici treba kroz relevantne aktivnosti i usluge, bez obzira radi li se o nepomičnoj zgradi ili pokretnom vozilu, prostoru za obrazovanje ili prostoru za zabavu. Način na koji te usluge i aktivnosti utječu na korisnike knjižnice i zajednicu od ključne je važnosti i, u konačnici, test koliko dobro knjižnice ispunjavaju svoju ulogu – i koliko su vrijedne zajednici i društvu

## 8. Literatura

1. Aabø, S. (2005). The role and value of public libraries in the age of digital technologies. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/0961000605057855> [1.5.2024.]
2. Američko knjižničarsko društvo. (2019). Library Bill of Rights. Dostupno na: <https://www.ala.org/advocacy/intfreedom/librarybill> [1.5.2024.]
3. Arts Council England. (2017). Libraries as Community Hubs: Case Studies and Learning a Report for Arts Council England. Dostupno na: <https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/Libraries-CommunityHubs-Renaisi.pdf> [1.5.2024.]
4. Devabalagan, G i S, Mohan. (2023). Role of Public Libraries in Economic Development. Dostupno na: [https://www.researchgate.net/publication/370845229\\_Role\\_of\\_Public\\_Libraries\\_in\\_Economic\\_Development](https://www.researchgate.net/publication/370845229_Role_of_Public_Libraries_in_Economic_Development) [1.5.2024.]
5. Dyson, I. (1990). MOBILE LIBRARIES IN RURAL AREAS, WITH SPECIAL REFERENCE TO CLWYD, *Library Management*, 11(2), str 15-32. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/EUM00000000000826> [1.5.2024.]
6. Ferreira, L. (2022). Mobile Libraries: The Past, the Present, the Future. *Mobile Libraries: The Past, the Present, the Future*. Dostupno na: [https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=fims\\_evolvingtech\\_fi nalproj\\_winter2022](https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=fims_evolvingtech_fi nalproj_winter2022) [1.5.2024.]
7. Harris, K i Dudley, M. (2005). Public Libraries and Community Cohesion Developing Indicators. Dostupno na: [http://www.local-level.org.uk/uploads/8/2/1/0/8210988/public\\_libraries\\_and\\_community\\_cohesion.pdf](http://www.local-level.org.uk/uploads/8/2/1/0/8210988/public_libraries_and_community_cohesion.pdf) [1.5.2024.]
8. IFLA–ine Smjernice za narodne knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
9. Irex. (2023). Library Social Cohesion Impact Measure. WebJunction. Dostupno na: <https://www.webjunction.org/news/webjunction/bridging-social-cohesion-impact-measure.html> [1.5.2024.]
10. Kerslake, E. i Kinnell, M. (1998). Public libraries, public interest and the information society. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/096100069803000302> [1.5.2024.]

11. Krolak, L. (2006). The role of libraries in the creation of literate environments. Dostupno na: <https://www.ifla.org/files/assets/literacy-and-reading/publications/role-of-libraries-in-creation-of-literate-environments.pdf> [1.5.2024.]
12. Lachal, J. i Peich, M. (2019). Facing global challenges: libraries as community hubs for the empowerment of the most vulnerable populations. Dostupno na: <https://library.ifla.org/id/eprint/2541/1/154-lachal-en.pdf> [1.5.2024.]
13. Library Systems & Services. (2022) How Modern Libraries Boost Local Economy. Dostupno na: <https://www.lsslibraries.com/how-modern-libraries-boost-local-economy/> [1.5.2024.]
14. Rajat, A. (2017). Importance and role of libraries in our society. Dostupno na: [https://tamraliptamahavidyalaya.org/tmrr/vol2/5RAri\\_F1.pdf](https://tamraliptamahavidyalaya.org/tmrr/vol2/5RAri_F1.pdf) [1.5.2024.]
15. Scott, R. (2011). The Role of Public Libraries in Community Building. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/01616846.2011.599283> [1.5.2024.]
16. Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (NN 103/2021)
17. Stipanov, J. Knjižnice i društvo. Zagreb: Školska knjiga, 2010.
18. Tadić, Katica. 1994. Rad u knjižnici. Opatija: Naklada Benja.
19. Waters, B. (2023). Fostering Community: The Library as a Third Space and the Effect of Social Capital on the Flow of Information among Law Students. Dostupno na: <https://doi.org/10.1080/0270319x.2023.2216128> [1.5.2024.]
20. Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/2019)

## 9. Popis slika

Slika 1. Predložak ankete [IREX].....	8
Slika 2. Predložak ankete [IREX].....	9
Slika 3. Ekonomski utjecaj na zajednicu [Devabalagan i Kumar].....	16

# Kohezivna uloga knjižnica u lokalnoj zajednici

## Sažetak

Knjižnice su javne ustanove koje svojim djelovanjem utječu na život lokalne zajednice kojoj služe. Cilj ovog rada je isiticanje sticanje pozitivnog društvenog utjecaja knjižnice kao svojevrsnog središta lokalnih zajednica, što uključuje društvene, ekonomske i obrazovne čimbenike kao mjerila utjecaja na zajednicu te posebna uloga knjižnica u udaljenim, odnosno izoliranim zajednicama (bile one geografski, etnički ili vjerski odvojene). Za rad knjižnice na lokalnoj razini je ključno osvještavanje povjerenja i inkluzije kao preduvjeta za koheziju unutar zajednice. U ovom radu od posebnog značaja su društveni i obrazovni aspekt knjižnične djelatnosti koji služe kao indikatori napretka zajednice, kao i status knjižnice kao kulturnog dobra na razini lokalne zajednice te značaj knjižnica u zajednicama koje su u manjini.

**Ključne riječi:** društvena kohezija, narodne knjižnice, pokretne knjižnice, središta zajednice

# **The cohesive role of libraries in the local community**

## **Summary**

Libraries are public institutions that influence the life of the local community they serve. The goal of this paper is to emphasize the positive influence libraries have within communities as community hubs, which includes social, economic and educational factors as measures of influence on the community and the special role of libraries in remote or isolated communities (whether geographically, ethnically or religiously isolated). Trust and social inclusion are necessary prerequisites for social cohesion within the community, both of which are crucial for library work at the community level. In this paper, social and educational aspects of library activity are particularly important, as they serve as indicators of community progress, as well as recognizing libraries as a cultural asset for the local community and the importance of libraries in minority communities.

**Key words:** social cohesion, local libraries, mobile libraries, community hubs